

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 224/2023-16

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla (sudca spravodajca) a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky **Slovenskej republiky** – Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, Račianska 71, Bratislava, proti rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 5Cdo/192/2021 z 15. decembra 2022 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 20. marca 2023 domáha vyslovenia porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom najvyššieho súdu o jej dovolaní v civilnom spore, ktoré žiada zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie.

II.

2. Žalobcovi bolo uznesením z júla 2004 vznesené obvinenie za trestné činy založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny a za pomoc k trestnému činu krátenia dane a poistného. V decembri 2010 bolo obvinenie zmenené len na pomoc k trestnému činu krátenia dane a poistného. Po vznesení obvinenia bol žalobca od 21. júla 2004 do 26. novembra 2004 vo väzbe. Uznesením prokurátora z 12. marca 2013 bolo trestné stíhanie žalobcu zastavené. Žalobca sa potom žalobou podľa zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o zodpovednosti štátu“) domáhal náhrady nemajetkovej ujmy za to, že trestné stíhanie trvalo 104 mesiacov a vo väzbe bol 125 dní, a od sťažovateľky žiadal náhradu nemajetkovej ujmy 150 000 eur. Okresný súd rozsudkom z 8. decembra 2018 žalobe sčasti o 35 200 eur vyhovel a vo zvyšku ju zamietol. Na odvolanie sťažovateľky krajský súd rozsudkom z 30. októbra 2019 rozsudok okresného súdu sčasti, v ktorej bolo žalobcovi vyhovené, zrušil.

3. Okresný súd druhým rozsudkom z 27. februára 2020 žalobe sťažovateľa o 35 200 eur znova vyhovel. Pri posúdení, ktoré znenie zákona sa použije, dospel odkazom na rozhodnutie najvyššieho súdu č. k. 7Cdo/262/2015 k tomu, že sa má vychádzať z § 17 ods. 2 zákona o zodpovednosti štátu v znení účinnom do konca roka 2008, podľa ktorého ak vzhľadom na ujmu spôsobenú nezákonným rozhodnutím vyslovenie porušenia práva nie je dostatočným zadosťučinením, uhrádza sa aj nemajetková ujma v peniazoch. Nemožno použiť novelizáciou z roku 2012 zavedené ustanovenie, podľa ktorého od začiatku roka 2013 bolo stanovené, že výška náhrady nesmie byť vyššia ako náhrada poškodeným násilnými trestnými činmi podľa zákona č. 215/2006 Z. z. o odškodňovaní osôb poškodených násilnými trestnými činmi v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o odškodňovaní obetí“).

4. Okresný súd považoval za primerané priznať žalobcovi za každý mesiac trvania väzby 1 000 eur, teda 4 000 eur. Zvýraznil, že sťažovateľ počas väzby nemal kontakt s príbuznými a šlo o začiatok obmedzenia jeho osobnej slobody, keď dochádza k intenzívnemu prežívaniu šoku zo zadržania a náhleho prerušenia vzťahov. To ovplyvňuje všetky zložky každodenného života, osobitne, že žalobca predtým nebol trestne stíhaný, správal sa bezúhonne a žil spokojný život. Okresný súd poukázal na množstvo domácich a zahraničných rozhodnutí k výške náhrady pri pozbavení osobnej slobody väzbou. Okresný súd považoval za primerané priznať žalobcovi za každý mesiac trestného stíhania 300 eur, teda 31 200 eur. Prihliadol na dlhotrvajúcu neistotu žalobcu, keď z dokazovania vyplynulo narušenie života v podnikaní (zmarené podnikateľské zámery), v rodine (narušenie vzťahov s manželkou) a v spoločnosti (prestťahovania sa z obce do mesta po návrate z „väzenia“).

5. Proti rozsudku okresného súdu sa sťažovateľka odvolala. Za nesprávny považovala záver, že náhrada nemajetkovej ujmy nie je limitovaná § 6 zákona o odškodňovaní obetí, keďže každá takáto náhrada má limity a najvyšší súd viackrát vyslovil, že náhrada podľa zákona o zodpovednosti štátu sa odvíja od zákona o odškodňovaní obetí. Úvaha súdu nemôže byť ľubovoľná a nesmie viesť k neprimeraným sumám. Poukázala na množstvo rozhodnutí, z čoho vyvodila, že ani pred zavedením limitu nebolo priznávané viac ako pripúšťa zákon o odškodňovaní obetí, no okresný súd sa od tohto trendu odklonil, čo riadne neodôvodnil, keď vec žalobcu neporovnal s následkami pozostalých po osobách, ktorí zomreli pre trestný čin, alebo osôb, ktoré boli obeťou násilných trestných činov. Podľa sťažovateľky ujma žalobcu nebola vyššia, a preto mu nemožno priznať vyššiu náhradu, ktorá bola v roku 2004 limitovaná na 11 800 eur, keďže limitovanie náhrady ustanovením § 6 zákona o odškodňovaní obetí nie je retroaktívne a je prípustné aj za zásah, ku ktorému došlo do konca roka 2012. Podľa sťažovateľky ak zákonný limit je 11 800 eur, náhrada za väzbu 4 000 eur neobstojí. Rovnako neobstojí ani náhrada 300 eur za každý mesiac trestného stíhania.

6. Krajský súd rozsudkom z 9. marca 2021 rozsudok okresného súdu potvrdil. Skonštatoval jeho správnosť. Zvýraznil, že v prvom zrušujúcom uznesení dospel len k nedostatočnosti odôvodnenia prvého rozsudku okresného súdu, čo okresný súd v druhom rozsudku odstránil. K nevyhnutnosti limitácie náhrady uviedol, že táto námietka je nepresnou abstrakciou časti odôvodnenia a okresný súd jasne vyjadril, prečo nemožno vychádzať z novely § 17 zákona o zodpovednosti štátu z roku 2012. To podporil nálezom ústavného súdu č. k. III. ÚS 754/2016, podľa ktorého obmedzenie podľa § 17 ods. 4 zákona o zodpovednosti štátu v spojení so zákonom o odškodňovaní obetí

nemožno aplikovať, ak k vzneseniu obvinenia došlo pred jeho účinnosťou a obdobný právny záver vyplýva z uznesenia najvyššieho súdu č. k. 7Cdo/262/2015.

7. K námietke neprimerane vysokej náhrady uviedol, že jej výšku nemožno ustáľovať mechanicky, ale individualizáciou konkrétnych dopadov na život trestne stíhanej osoby s tým, že každé trestné konanie negatívne ovplyvňuje život trestne stíhaného, na ktorého sa síce hľadá ako na nevinného, ale už samotné trestné stíhanie zasahuje do jeho života, cti a dobrej povesti. Krajský súd poukázal na neprimeranú dĺžku trestného stíhania a to, že žalobca pri vznesení obvinenia bol v produktívnom veku 37 rokov a žil v usporiadanej rodine. Podľa krajského súdu trestné stíhanie vzbudzuje neistotu, čo vedie k psychickej záťaži z obáv o ďalší osud. Pri väzbe zvýraznil odlúčenie žalobcu od rodiny a jeho stigmatizáciu v prostredí malej obce. Z toho dospel k záveru, že okresným súdom priznaná náhrada nie je neprimeraná. K námietke neprimerane vysokej náhrady s ohľadom na obdobné veci poukázal na uznesenie najvyššieho súdu č. k. 6MCdo/12/2014, ktorým bolo odmietnuté mimoriadne dovolanie generálneho prokurátora, pričom nárok na náhradu nemajetkovej bol uplatňovaný od roku 2003 do roku 2008 trestne stíhaným policajtom, ktorému na náhrade nemajetkovej ujmy bolo priznaných 20 000 eur. Ďalej poukázal na nález ústavného súdu č. k. III. ÚS 754/2016, z ktorého vyplýva, že ústavný súd nepovažuje za rozporné so základnými právami sťažovateľky, dokonca „zodpovedajúce všeobecnej predstave spravodlivosti a slušnosti“, ak bola žalobcovi, ktorému bolo vznesené obvinenie 52 mesiacov a vo väzbe bol tri mesiace, priznaná náhrada nemajetkovej ujmy 1 000 eur za mesiac väzby a 620 eur za mesiac trestného stíhania, teda spolu 35 000 eur.

8. Proti rozsudku krajského súdu podala sťažovateľka dovolanie. Vadu podľa § 420 písm. f) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) identifikovala v nedostatočnom odôvodnení a prekvapivosti rozsudku krajského súdu. Podľa sťažovateľky krajský súd ignoroval (nevysvetlil odklon) od množstvo rozhodnutí v obdobných veciach a odkazoval na rozhodnutia pre vec nepodstatné (6MCdo/12/2014) alebo selektívne vybrané (III. US 754/2016). Rovnako neuviedol argumenty odôvodňujúce výšku náhrady. Podľa sťažovateľky výška náhrady nie je primeraná výške, ktorá bola priznaná v iných veciach, ktoré krajský súd vôbec nezohľadnil. Okrem toho neodôvodnil vyššiu náhradu za väzbu ako za trestné stíhanie. Sťažovateľka namietla, že odôvodnenie predpokladá budúci život žalobcu, no z dokazovania nevyplynuli skutočnosti odlišujúce následky väzby a trestného stíhania na žalobcu od následkov, ktoré boli odškodnené čiastkou presahujúcou limit podľa zákona o odškodňovaní obetí. Podľa sťažovateľky jeho rozhodnutie bolo v rozpore s právnym názorom vyjadreným v predchádzajúcom zrušujúcom uznesení.

9. Dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP – odklon od ustálenej rozhodovacej praxe najvyššieho súdu, sťažovateľka videla v tom, že náhrada bolo určená bez zohľadnenia náhrad podľa obdobných právnych predpisov, akým je zákon o odškodňovaní obetí (4Cdo/171/2005, 6MCdo/15/2012, 6Cdo/37/2012, 3Cdo/7/2017, 2Cdo/112/2017, 3Cdo/19/2018, 3Cdo/25/2019, 2Cdo/30/2019), súdnej praxe, rozhodnutí Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) a zásady spravodlivého zadostučinenia. Predovšetkým odkázala na limit vyplývajúci zo zákona o odškodňovaní obetí, ktorý v roku 2004 predstavoval 10 800 eur. Ďalej poukázala na to, že náhrada by nemala byť neprimeraná k náhradám za bolesť a utrpenie, pritom odkázala na rozhodnutie ESLP Karhuvaara a Iltalehti proti Fínsku tak, aby nedošlo k bagatelizovaniu iných

ujm (4Cdo/171/2005). Ďalej poukázala na náhrady priznané ESLP proti Slovenskej republike pri obmedzení osobnej slobody väzbou bez rozhodnutia súdu (Winkler 8 000 eur, Kormoš 12 000 eur, Petrov 8 000 eur), z čoho podľa sťažovateľky vyplýva, že ESLP priznáva oveľa nižšie sumy za neporovnateľne závažnejší zásah štátu do osobnej slobody. Sťažovateľka zvýraznila, že s ohľadom na to, že zákon o odškodňovaní obetí limituje výšku náhrady pri ujme zo straty života príbuzného, nie je dôvod na to, aby pri ujme na cti občana bola priznaná omnoho vyššia čiastka. K nálezu ústavného súdu č. k. III. ÚS 754/2016 sťažovateľka uviedla, že ho treba vyložiť tak, že nebol zistený extrémny rozpor s princípmi spravodlivosti, ktorý by dosiahol intenzitu porušenia ústavných práv. To však nemožno považovať za prekonanie ustálenej rozhodovacej praxe najvyššieho súdu a nevylučuje, že rozhodnutie krajského súdu je nesprávne.

10. Ústavnou sťažnosťou namietaným rozsudkom najvyšší súd dovolanie sťažovateľky zamietol, keď oba dovolacie dôvody nepovažoval za naplnené. K dovolaciemu dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP uviedol, že odôvodnenie rozsudku krajského súdu nevybočuje z limitov spravodlivého procesu, keďže je zrozumiteľné, konzistentné a spätne preskúmateľné. K námietke o tom, že krajský súd poukázal na rozhodnutie pre vec nepodstatné (6MCdo/12/2014), poukázal na predmet a výsledok konania, ktoré skončilo síce procesným rozhodnutím najvyššieho súdu, no krajský súd právoplatne priznal žalobcovi, ktorý bol ako policajt päť rokov trestne stíhaný náhradu nemajetkovej ujmy 20 000 eur. Nestotožnil sa s námietkou, že by neboli zohľadnené iné rozhodnutia, a poukázal na to, že krajský súd vychádzal z nálezu ústavného súdu č. k. III. ÚS 754/2016. K námietke o zohľadnení nepreukázaných skutkových tvrdení o ujme žalobcu najvyšší súd rozsiahlo poukázal na závažnosť následkov väzby a dlhoročného trestného stíhania. K prekvapivosti rozhodnutia krajského súdu najvyšší súd poukázal na to, že krajský súd v prvom zrušujúcom rozhodnutí okresnému súdu vytkol nedostatočnosť odôvodnenia. Najvyšší súd poukázal na jednotlivé časti odôvodnení okresného a krajského súdu a dospel k záveru, že okresný súd na zrušujúce uznesenie krajského súdu vytýkané pochybenia odstránil a krajský súd reagoval aj na odvolaciu námietku o neprimeranej náhrade. Preto krajský súd nevydal rozhodnutie, ktoré nebolo možné predvídať.

11. K námietke nesprávneho právneho posúdenia spôsobeného odklonom od ustálenej rozhodovacej praxe najvyššieho súdu podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP najvyšší súd rozsiahlo opísal závery jednotlivých sťažovateľkou uvádzaných rozhodnutí, ktoré sú prevažne kompiláciou záverov rozhodnutí ESLP. Konkrétne uviedol, že (i) v konaní o ochranu osobnosti proti vydavateľovi tlače podľa § 11 Občianskeho zákonníka bolo rozhodnuté, že výška zadost'učinenia sa musí opierať o konkrétne a preskúmateľné hľadiská a nemožno priznávať neprimerané čiastky, ktoré by boli v nepomere s náhradami ujmy na zdraví a živote (4Cdo/171/2005), (ii) v konaní o náhradu škody podľa zákona o zodpovednosti štátu bolo rozhodnuté, že pri určení náhrady treba vziať do úvahy aj výšku odškodnenia podľa zákona o odškodňovaní obetí a skúmať, či ujma spôsobená štátom je porovnateľná s následkom násilného trestného činu (6MCdo/15/2012), (iii) v konaní o náhradu škody podľa zákona o zodpovednosti štátu bolo rozhodnuté, že súd musí zdôvodniť výšku náhrady a vyrovnáť sa s argumentmi o jej neprimeranosti s prihliadnutím na výšku náhrady v obdobných veciach (6Cdo/37/2012), (iv) v konaní o náhradu škody podľa zákona o zodpovednosti štátu bolo rozhodnuté, že náhrada nemajetkovej ujmy v obdobných prípadoch musí byť rozumne primeraná ujme na povesti, treba vychádzať z dôkazov preukazujúcich výšku ujmy, musí byť zohľadnená výška priznávaná v obdobných prípadoch a musí byť zohľadnená výška náhrady, ktorá

je priznávaná za telesné zranenia alebo obetiam násilných činov (3Cdo/7/2017). Okrem toho najvyšší súd uviedol, že rozhodnutie č. k. 2Cdo/112/2017 riešilo príčinnú súvislosť straty na zárobku a trestného konania, a nie primeranosť výšky náhrady, a rozhodnutie č. k. 3Cdo/19/2018 uviedlo, že novelizácie § 17 zákona o zodpovednosti štátu sú pokračovaním nastoleného trendu pod vplyvom rozhodnutí ESLP.

12. Najvyšší súd pri odpovedi na otázku, či vo veci sťažovateľky došlo k odklonu od ustálenej rozhodovacej praxe, poukázal na to, že základným východiskom bol záver všeobecných súdov o tom, že na vec sa nevzťahuje novelizované a náhradu limitujúce ustanovenia § 17 zákona o zodpovednosti štátu, pričom toto východisko je v súlade s rozhodnutiami č. k. 7Cdo/262/2015 a č. k. 7Cdo/145/2011, podľa ktorých právo poškodeného na náhradu vzniká vydaním nezákonného rozhodnutia alebo vzatia do väzby. Následne najvyšší súd rozsiahlo a doslovne odcitoval nález ústavného súdu č. k. III. ÚS 754/2016, ktorý končí tým, že odškodnenie väzby 1 000 eurami za mesiac jej trvania a trestného stíhania 620 eurami za mesiac jeho trvania nie je neadekvátne. Rozsiahlu judikatúru koláž, ktorá vystihovala neadresnú podstatu rozhodnutí najvyššieho súdu so zvýraznením postoja ústavného súdu v konkrétnej veci, najvyšší súd uzavrel tak, že krajský súd sa neodklonil od ustálenej rozhodovacej praxe najvyššieho súdu, ktorá je tvorená jeho citovanými rozhodnutiami, a ani nevybočil z rozhodnutí ESLP.

III.

13. Podľa sťažovateľky odmietnutie jej dovolania z dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP je arbitrárne odôvodnené. Namietá prácu najvyššieho súdu a vytýka mu, že sa ani marginálne nevyporiadal so svojou ustálenou rozhodovacou praxou, na ktorú poukazovala, a naopak, vybral a vecne nedotiahol argumentáciu nepriliehavými rozhodnutiami č. k. 6MCdo/12/2014 a č. k. III. ÚS 754/2016. Zdôrazňuje, že krajský súd sa nevyporiadal s jej odvolacou argumentáciou a nereagoval na jej námietky k okolnostiam, ktoré boli rozhodujúce pre učenie výšky náhrady trov konania. Znova opakuje, že rozhodnutie krajského súdu bolo prekvapivé. Podľa sťažovateľky najvyšší súd na jej dovolanie námietky nereagoval a z jeho odôvodnenia badať „*nepochopenie relevantného obsahu dovolania, resp. podstaty inštitútu dovolania*“. Sťažovateľka následne takmer doslovným prepisom svojej argumentácie poukazuje na jednotlivé časti odôvodnenia rozhodnutia najvyššieho súdu a opakuje svoje odvolacie a dovolacie námietky. Okrem toho formuluje záver, že najvyšší súd „*odbil*“ jej argumentáciu tým, že nepodala dovolanie z dôvodu nesprávneho zistenia skutkového stavu.

14. Podľa sťažovateľky prekvapivý a svojvoľný je záver najvyššieho súdu, že rozsudok krajského súdu nie je odklonom od rozhodovacej praxe, podľa ktorej pri úvahách o určení primeranej výšky náhrady nemajetkovej ujmy spôsobenej nezákonným rozhodnutím je potrebné zohľadniť iné právne predpisy upravujúce odškodnenie, rozhodnutia ESLP a ústavného súdu. Následne rovnako ako v predchádzajúcej argumentácii rozoberá svoju argumentáciu, ktorú uviedla v odvolaní a dovolaní, a parafrázuje z textov odôvodnení namietaného rozhodnutia a rozhodnutí, od ktorých sa mal najvyšší súd v namietanom rozhodnutí odkloniť. Sťažovateľka poukazuje na uznesenie ústavného súdu č. k. III. ÚS 432/2020, ktorým bola odmietnutá ústavná sťažnosť proti rozhodnutiu krajského súdu, ktorým bola žalobcovi proti štátu priznaná náhrada nemajetkovej ujmy za jeho trestné stíhanie 4 000 eur a kde ústavný súd uviedol, že krajský súd poukazom na judikatúru

najvyššieho súdu a rozhodnutia EŠLP vzal do úvahy aktuálne účinný zákon o obetiach trestných činov a zdôraznil, že nemajetková ujma sťažovateľa nie je väčšia v porovnaní s morálnou ujmov spôsobenou trestným činom sexuálneho násillia či sexuálneho zneužívania, a preto sa javí dostačujúcou.

IV.

15. Z hľadiska ústavného posúdenia treba rešpektovať právomoc najvyššieho súdu ústavne konformným spôsobom vymedzovať prípustnosť dovolania a vychádzať z toho, že v prvom rade je vecou najvyššieho súdu určovať koncepciu interpretácie prípustnosti mimoriadnych opravných prostriedkov, a to za predpokladu, že táto nie je nepriateľská z hľadiska ochrany základných práv a slobôd. Z ústavného hľadiska je podmienkou, aby takáto interpretácia nebola svojvoľná, ale ani formalistická a aby bola čo najústálenejšia, a tak súladná s právom na súdnu ochranu (II. ÚS 398/08, II. ÚS 65/2010). Reálne uplatnenie tohto práva predpokladá, že strane konania sa súdna ochrana poskytne v zákonom predpokladanej kvalite, pričom výklad a používanie zákonných ustanovení musí v celom rozsahu rešpektovať základné právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (II. ÚS 249/2011, IV. ÚS 295/2012).

16. Napriek tomu, že predmetom ústavnej sťažnosti sťažovateľky je rozhodnutie o dovolaní, je zrejmé, že podstatou jej námietok je nesprávnosť právneho posúdenia sporu žalobcu a žalovanej sťažovateľky rozhodnutiami všeobecných súdov, s ktorým sa spája i námietka o tom, že tieto rozhodnutia sú nedostatočne odôvodnené. K tomu treba uviesť, že ústavný súd preskúmava len to, či zákony neboli vyložené svojvoľne alebo ich výklad neobsahuje zjavné pochybenia alebo omyly (II. ÚS 348/08). Ústavne neudržateľné sú len tie rozhodnutia, odôvodnenie ktorých je úplne odchylné od veci samej alebo extrémne nelogické so zreteľom na preukázané skutkové a právne skutočnosti (IV. ÚS 150/03). Rovnako o takýto stav ide aj vtedy, ak závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, by zásadne popreli účel a význam zákonného predpisu (I. ÚS 88/07). Podľa EŠLP rozhodnutie vnútroštátneho súdu možno považovať za svojvoľné a také, ktoré narúša spravodlivosť konania, iba v prípade, ak sú v ňom vyjadrené dôvody založené na zjavnej skutkovej alebo právnej chybe vnútroštátneho súdu, dôsledkom čoho došlo k odopretiu spravodlivosti (Moreira Ferreira, bod 85; Navalnyy a Ofitserov proti Rusku z 23. 2. 2016, sťažnosti č. 46632/13 a č. 28671/14, bod 119).

17. Námietka porušenia čl. 6 ods. 1 dohovoru je zjavne neopodstatnená. Sťažovateľka – Slovenská republika má podľa čl. 1 dohovoru záväzok priznať práva a slobody podľa dohovoru každému a podľa čl. 34 dohovoru EŠLP môže prijať sťažnosti jednotlivcov, mimovládnych organizácií alebo skupín osôb, ktoré sa považujú za poškodené v dôsledku porušenia práv priznaných dohovorom. Sťažovateľka nie je subjektom práv podľa dohovoru, a preto na ňu nie je čl. 6 ods. 1 dohovoru uplatniteľný. Jej námietky ako strany civilného sporu treba preskúmať len v rozsahu základného práva podľa čl. 46 ods. ústavy.

18. Hoci sťažovateľka namieta nedostatočné odôvodnenie rozhodnutí všeobecných súdov vo všetkých jeho inštanciách, pričom nedostatočné odôvodnenie rozhodnutí okresného a krajského súdu bolo predmetom rozhodovania najvyššieho súdu, treba uviesť, že všeobecné súdy v spore žalobcu a sťažovateľky rozhodli celkom piatimi rozhodnutiami, ktoré obsahujú rozsiahle texty odôvodnení. Napokon i odôvodnenie namietaného rozsudku najvyššieho súdu má takmer 30 strán.

I keď táto textová hypertrofia nie je zárukou toho, že spor bol rozhodnutý správne a rozhodnutie bolo dostatočne zdôvodnené, treba uviesť, že z opisu podstaty týchto rozhodnutí všeobecných súdov tak, ako je obsiahnutá v kapitole II tohto odôvodnenia, je dostatočne zrejmé, aký skutkový stav bol zistený a ako bol právne všeobecnými súdmi právne posúdený.

19. Z hľadiska ústavnoprávnych kategórií je zrejmé, že skutkový stav bol v podstatne nesporný a jeho základom bolo to, že žalobca bol 104 mesiacov trestne stíhaný a z toho štyri mesiace bol vo väzbe bez toho, aby bola jeho vina neskôr uznaná, keďže jeho trestné stíhanie bolo zastavené. Okrem toho bolo nesporne zistené, že sťažovateľ mal v čase vznesenia obvinenia 37 rokov, podnikal a žil usporiadaným rodinným životom. Predmetom námietok sťažovateľky v priebehu konania pred všeobecnými súdmi boli aj jej relativizujúce tvrdenia vo vzťahu k tomu, aké následky malo trestné stíhanie na všetky sféry života žalobcu. Tieto marginálne nuansy života sťažovateľa počas trestného stíhania majú základ v jeho subjektívnom a vnútornom prežívaní obmedzenia osobnej slobody a dlhoročného obvinenia. Ich význam nemožno preceňovať v tom smere, že by boli rozhodujúcim faktorom, ktorý je nevyhnutné dokazovaním verifikovať do posledného detailu. Už len z objektívneho pohľadu musí byť zrejmé, že obmedzenie osobnej slobody a dlhoročné trestné stíhanie vedie k podstatnému zníženiu kvality života, cti, povesti a ľudskej dôstojnosti. Opačný postoj by bol popretím významu hroziaceho trestu ako formy najzávažnejšieho štátneho donútenia.

20. Preto možno vylúčiť, že by v spore žalobcu a sťažovateľky došlo k takej vade, ktorú by z pohľadu ústavného bolo nutné posúdiť ako skutkový omyl či skutkovú arbitrárnosť. Snaha všeobecných súdov o dôslednú konkretizáciu života sťažovateľa počas trestného stíhania a následné zvýraznenie niektorých týchto konkrétností ako pomocných argumentačných nástrojov je zbytočným únikom od objektívne vyvoditeľného a všeobecne pochopiteľného následku obmedzenia osobnej slobody a dlhoročného trestného stíhania. V konečnom dôsledku ani ústavný súd alebo EŠLP pri rozhodovaní o výške primeraných zadosťučinení nezisťujú subjektívne prežívania sťažovateľov v dôsledku zásahov do ich základných práv, ale výšku primeraného zadosťučinenia určujú podľa objektívnych okolností podstaty protiprávneho zásahu bez toho, aby rozhodovanie zaťažovali rozsiahlym dokazovaním v podobe výsluchov osôb z rodinného, pracovného a spoločenského prostredia dotknutej osoby. Takéto prehnané zameranie na skutkové otázky je spôsobilé viesť len k zisteniu takého množstva konkrétností života dotknutej osoby, ktoré nie sú objektívne uchopiteľné právnym posúdením širokých a relatívne neurčitých pojmov primeranej a spravodlivej náhrady nemajetkovej ujmy.

21. Pre zistenie toho, či vo veci sťažovateľa došlo k právnemu omylu, je rozhodujúci abstrahovaný skutkový stav, ktorý možno zhrnúť tak, že žalobca, ktorý mal v čase vznesenia obvinenia 37 rokov, podnikal a žil usporiadaným rodinným životom, bol 104 mesiacov trestne stíhaný a štyri mesiace vo väzbe bez toho, aby bola jeho vina za spáchanie trestných činov uznaná, keďže jeho trestné stíhanie bolo zastavené. Tento skutkový stav nebol predmetom námietok sťažovateľky a je otázkou, či bol správne právne posúdený podľa § 17 ods. 2 zákona o zodpovednosti štátu. Je zrejmé, že argumentácia všeobecných súdov sa opierala o už všeobecnými súdmi rozhodnuté spory, v ktorých bol sformulovaný jasný právny záver o výške náhrady nemajetkovej ujmy na konkrétny skutkový stav. Šlo o konania, v ktorých naposledy procesne rozhodoval najvyšší súd (6MCdo/12/2014) a nepochybne vecne ústavný súd (III. ÚS 754/2016). V prvom bola priznaná

náhrada 20 000 eur žalobcovi, ktorý bol nedôvodne trestne stíhaný päť rokov. V druhom prípade bola priznaná náhrada 35 000 eur žalobcovi, ktorému bolo vznesené obvinenie 52 mesiacov a vo väzbe bol tri mesiace.

22. Sťažovateľka všeobecným súdom vrátane najvyššieho súdu vyčíta, že tieto referenčné rozhodnutia boli vybrané selektívne. S touto námietkou sa nemožno stotožniť, keďže argumentácia predchádzajúcimi súdnymi rozhodnutiami vždy vyžaduje selekciu rozhodnutí, v ktorých bol zistený podobný skutkový stav ako v rozhodovanej veci. To platí o to viac pri právnom posúdení relatívne neurčitých noriem, výsledkom aplikácie ktorých má byť určenie konkrétnej peňažnej čiastky, ktorou sa spravodlivo nahrádza peniazmi inak neocenená hodnota. Všeobecnými súdmi vybrané rozhodnutia sa vzťahujú na obdobné prípady nedôvodného trestného stíhania a väzby. Preto z hľadiska zvolenej metodiky nejde o voľbu nesprávneho prístupu. Skôr naopak. Práve prístup navrhovaný sťažovateľkou nebol spôsobilý viesť k iným konkrétnym záverom. Sťažovateľka opakovane poukazovala na množstvo ďalších rozhodnutí, z ktorých vyplývali len všeobecné a celkom neadresné, na konkrétny skutkový stav a priznanú náhradu nenaviazané právne vety. Nešlo o závery, z ktorých by bolo možné vyvodiť konkrétnu predstavu, za čo, komu a aká náhrada bola priznaná.

23. Všeobecnými súdmi žalobcovi priznaná náhrada bola v konečnom dôsledku naviazaná na to, že v predchádzajúcom prípade rozhodnutom všeobecnými súdmi bolo inému za mesiac väzby priznaných 1 000 a za mesiac trestného stíhania 620 eur tak, že náhrada predstavovala 35 000 eur. Tento konkretizovaný právny záver bol predmetom posúdenia ústavným súdom s ústavným záverom, že nešlo porušenie ústavných práv sťažovateľky, a s podústavným záverom, že náhrada zodpovedá „*všeobecnej predstave spravodlivosti a slušnosti*“. Najvyšší súd a pred ním okresný a krajský súd nepochybili, ak svoje rozhodnutie založili na konkrétnych výsledkoch predchádzajúceho konania, ktorý bol predmetom posúdenia ústavným súdom. Judikatúra zaväzuje materiálne, teda svojím obsahom, a nie svojou formou. Čím je obsah právnych záverov predchádzajúcich súdných rozhodnutí konkrétnejší, tým viac je spôsobilý vplývať svojím obsahom na ďalšie rozhodnutia všeobecných súdov v obdobných prípadoch.

24. Sťažovateľkou uvádzané rozhodnutia najvyššieho súdu č. k. 4Cdo/171/2005, 6MCdo/15/2012, 6Cdo/37/2012 a č. k. 3Cdo/7/2017 obsahovali všeobecné a notoricky známe východiská určovania náhrad. Ich obsahom neboli rámce konkrétneho skutkového stavu a riešenia spočívajúceho v priznaní konkrétnej čiastky. Preto na rozdiel od konkretizovaných prípadov, v ktorých naposledy rozhodoval najvyšší súd (6MCdo/12/2014) a ústavný súd (III. ÚS 754/2016), nemali uchopiteľný argumentačný potenciál, ktorý by dôvodne spochybňoval záver, že žalobcovi priznaná náhrada je neprimeraná, a teda nesúladná s § 17 ods. 2 zákona o zodpovednosti štátu. Právny záver najvyššieho súdu o tom, že krajský súd sa od týchto rozhodnutí neodchýlil, nemožno považovať za nesprávny, a preto ústavne neudržateľný. Rovnako neobstojí tvrdenie sťažovateľky, že by rozhodnutie krajského súdu nebolo dostatočne odôvodnené alebo že by bolo prekvapivé. Preto je ústavná sťažnosť zjavne neopodstatnená a ako taká bola podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov odmietnutá.

25. Treba uviesť, že žalobca v namietanom konaní pred všeobecnými súdmi v medziach zákona o zodpovednosti štátu realizoval svoje základné právo podľa čl. 46 ods. 3 ústavy na náhradu škody

spôsobenú rozhodnutiami súdov a iných štátnych orgánov jeho trestným stíhaním. Bola to sťažovateľka – Slovenská republika, ktorá hranice základného práva žalobcu stanovila relatívne neurčitými pojmami obsiahnutými v § 17 ods. 2 zákona o zodpovednosti štátu, ktorých výklad prenechala všeobecným súdom. Slovenská republika – jej všeobecné súdy za pomerne dlhé obdobie platnosti tohto ustanovenia neboli schopné vytvoriť stabilizovanú, no predovšetkým konkrétnu judikatúru, z ktorej by bolo možné transparentne vyvodit', akú čiastku náhrady nemajetkovej ujmy treba v typovo podobných prípadoch považovať za primeranú. Táto neschopnosť formulácie konkretizovaných právnych záverov bola vyplnená neadresnými všeobecnými východiskami skompilovaných rozhodnutí ESLP, a to práve v tých rozhodnutiach, ktoré sťažovateľka označovala ako tie, od ktorých sa mal krajský súd v právnom posúdení sporu odchyliť od ustálenej rozhodovacej praxe najvyššieho súdu.

26. Podstatou rozhodnutia krajského súdu bolo to, že v dôsledku nemožnosti adresného uchopenia judikatúry najvyššieho súdu ako referenčný rámec využil dostatočne konkretizovaný prípad, ktorým sa v systéme slovenského súdnictva pri prieskume správnosti rozhodnutia nie najvyššieho, ale krajského súdu zaoberal ústavný súd v rozhodnutí č. k. III. ÚS 754/2016. Vo fungujúcom systéme všeobecného súdnictva by však základné a predovšetkým konkrétne, čiastkami peňazí vyjadrené primerané náhrady mal formulovať najvyšší súd, ktorého úlohou nie je v kasačných rozhodnutiach kompilovať rozhodnutia ESLP a prijímať vágne odkazy o tom, že náhrada nemajetkovej ujmy sa má opierať o konkrétne a preskúmateľné hľadiská, nemožno priznávať neprimerané čiastky v nepomere s náhradami ujmy na zdraví a živote a podobne. Formulácii takýchto symbolických hesiel bez konkrétnej peňažnej predstavy o výške odškodnenia v konkrétnom prípade chýba konkretizácia právneho názoru – konkrétnej judikatúrnej normy o tom, čo je v tom či onom prípade primerané a čo by bolo možné relevantne využiť pri posúdení ďalšieho podobného prípadu.

27. Najvyšším súdom nedopovedané a nekonštruktívne riešenia vedú k tomu, že sa nimi súdy nižšieho stupňa nevedia riadiť a v podstate sa od nich ani nemôžu odchyliť. Preto hľadajú únik k iným konkrétnym riešeniam a je paradoxné, že ich nachádzajú v rozhodnutiach ústavného súdu. Rovnako dopadla aj sťažovateľka, ktorá sa na poslednú chvíľu domáha zohľadnenia konkretizovaného právneho záveru ústavného súdu v rozhodnutí č. k. III. ÚS 432/2020. Žiadny iný konkrétny prípad, ktorý by napĺňal jej predstavy o čo najnižšej náhrade v rozhodnutiach všeobecných súdov, nebola schopná identifikovať. K tomu však treba uviesť, že v tomto rozhodnutí bolo podstatou zásahu nesprávnych rozhodnutí orgánov činných v trestnom konaní to, že žalobcovi bolo obvinenie z trestného činu podvodu v spolupáchateľstva v štádiu pokusu vznesené v marci 2011 a už vo februári 2014 bol žalobca, ktorý ani nebol vo väzbe spod obžaloby oslobodený (rozhodnutie Krajského súdu v Nitre č. k. 7Co/118/2019). Je zrejmé, že miera zásahu do práv tohto žalobcu vyjadrená náhradou nemajetkovej ujmy 4 000 eur bola celkom iná ako v prípade, ktorý je predmetom tejto ústavnej sťažnosti, a nemôže byť referenčným údajom smerom k identifikácii zjavného právneho omylu ako dôvodu vyslovenia porušenia základných práv sťažovateľky.

28. Paradoxne Slovenskej republiky, ktorej nepochybná úloha spočíva v tom, že sa čo najskôr a transparente musí vyrovnáť s tým, že rozhodnutia jej orgánov viedli k obmedzeniu základných práv podľa čl. 17 ústavy. I podanie tejto nedôvodnej ústavnej sťažnosti ministerstvom s prívlastkom

spravodlivosti je ďalším smutným dôkazom toho, že sa so svojimi omylmi na právach občanov stále nie je schopná slušne vyrovnáť.

P o u ě n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 27. apríla 2023

Robert Šorl
predseda senátu